Informačný list predmetu

Akademický rok 2026/2027

Vysoká škola	Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Fakulta	FSV UCM
Kód predmetu	UPVVS/ESPO/BcD/017/25
Názov predmetu	Dejiny politického myslenia na Slovensku
Rozsah	2P
Počet kreditov	5
Vyučujúci	Prof. PhDr. Marcela Gbúrová, CSc. (prednášajúci)

Podmienky na absolvovanie predmetu

Priebežné hodnotenie (50%):
– Aktívna účasť na hodinách (max. 2 ospravedlnené absencie; 10%).
– Vypracovanie a prezentácia semestrálneho projektu na konkrétne zadanie a rešerže odbornej literatúry (20% + 20 %).
Úspešné absolvovanie záverečnej ústnej skúšky (max. 50%).
Pre úspešné absolvovanie predmetu musí študent získať v súčte z oboch častí minimálne 56% Klasifikačný stupeň bude určený na základe stupnice (v %):
A (100 – 92), B (91 – 83), C (82 – 74), D (73 – 65), E (64 – 56), Fx (55 a menej).

Výsledky vzdelávania

• Študent vie charakterizovať hlavné etapy vývoja slovenského politického myslenia od 17. storočia do druhej polovice 20. storočia.
• Študent pozná kľúčové osobnosti, programové dokumenty a diela slovenského politického myslenia a vie vysvetliť ich dobový kontext.
• Študent dokáže vysvetliť význam jazykovej otázky a národnej emancipácie pri formovaní politických cieľov Slovákov.
• Študent vie porovnať jednotlivé politické koncepcie (štúrovskú, hlasistickú, kresťansko-nacionálnu, agrárnu a ľavicovú) z hľadiska ich východísk, cieľov a riešenia slovenskej otázky.
• Študent rozumie vývoju koncepcií usporiadania strednej Európy a postavenia Slovákov v nej, od federalizácie Uhorska po Hodžovu federáciu.
• Študent dokáže na základe osvojených poznatkov kriticky interpretovať pramene a odborné texty k dejinám slovenského politického myslenia.

Stručná osnova predmetu

1. Vytváranie predpokladov slovenského politického myslenia v 17. a 18. storočí. Barokový patriotizmus a obranné spisy (J. B. Magin, S. Timon, A. F. Kollár), uhorský patriotizmus a koncept natio Hungarica, formovanie vedomia jazykovej a kultúrnej osobitosti Slovákov.
2. Vízia a politický cieľ uznania Slovákov – jazyková otázka. Jazyk ako základ národnej emancipácie, bernolákovská kodifikácia, česko-slovenská jazyková a kultúrna vzájomnosť (J. Kollár, P. J. Šafárik), štúrovská kodifikácia spisovnej slovenčiny a jej politický význam.
3. Žiadosti slovenského národa. Okolnosti vzniku programu v Liptovskom Mikuláši v máji 1848, jeho hlavné požiadavky (národná rovnoprávnosť, federalizácia Uhorska, jazykové a sociálne práva) a význam ako

prvého politického programu Slovákov.
4. Slovenské politické myslenie v rokoch 1848 – 1849. Revolučné udalosti v Uhorsku a monarchii, vznik Slovenskej národnej rady, dobrovoľnícke výpravy, politické koncepcie Ľ. Štúra, J. M. Hurbana a M. M. Hodžu, orientácia na Viedeň a jej výsledky.
5. Analýza publikácie Slovanstvo a svet budúcnosti. Okolnosti vzniku Štúrovho diela, kritika západnej civilizácie, koncepcia slovanskej jednoty a úlohy Ruska, miesto diela v Štúrovom myslení a jeho dobová i neskoršia recepcia.
6. Problémy slovenského politického myslenia v 2. polovici 19. storočia. Memorandum národa slovenského (1861), Matica slovenská a slovenské gymnáziá, spor staroškolákov a novoškolákov, vznik Slovenskej národnej strany, maďarizácia a politická pasivita martinského centra.
7. Hlasizmus. Časopis Hlas a jeho predstavitelia (V. Šrobár, P. Blaho), vplyv T. G. Masaryka, realistický program drobnej práce, kritika martinského konzervativizmu, idea česko-slovenskej spolupráce.
8. Kresťansko-nacionálna politická koncepcia HSĽS. Vznik a vývoj Slovenskej ľudovej strany, osobnosť A. Hlinku, autonomistický program a Pittsburská dohoda, kritika čechoslovakizmu, premeny koncepcie v rokoch 1938 – 1945 a jej hodnotenie.
9. DAV ako slovenský dobový variant ľavicovej intelektuálnej tvorby. Vznik a vývoj časopisu a skupiny DAV, predstavitelia (V. Clementis, L. Novomeský, D. Okáli, A. Sirácky), marxistické a avantgardné východiská, pohľad na národnú a sociálnu otázku.
10. Milan Hodža v slovenskom politickom myslení. Politická dráha M. Hodžu od obdobia Uhorska po funkciu predsedu vlády ČSR, agrárna ideológia, postoj k čechoslovakizmu a slovenskej otázke, koncepcia stredoeurópskej spolupráce.
11. Analýza publikácie Federácia v strednej Európe. Okolnosti vzniku diela v exile, analýza príčin nestability stredoeurópskeho priestoru, návrh federatívneho usporiadania, jeho inštitúcie a aktuálnosť Hodžových myšlienok v kontexte európskej integrácie.
12. Línia socialistického politického myslenia na Slovensku. Sociálnodemokratické a komunistické prúdy, slovenská otázka v programe ľavice, SNP a Vianočná dohoda, politické myslenie v období komunistického režimu, reformné snahy a federalizácia v roku 1968.

Druh, rozsah, metódy a pracovná záťaž študenta

Typ predmetu: povinný profilový predmet, prednáška
Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): 2 týždenne
Metóda štúdia: prezenčná
Forma štúdia: denná

Odporúčaná literatúra

• CAMBEL, Samuel. Štátnik a národohospodár Milan Hodža: 1878-1944. Bratislava: Veda, 2001. ISBN 8022406694.
• ČÁKY, Milan. Politický a štátotvorný význam veľkomoravskej a cyrilo-metodskej tradície. Brno: KNOWLER, 2016. 325s. ISBN 978-80-905988-2-9.
• KOLLÁR, Karol. MILAN HODŽA, MODERNÝ TEORETIK, PRAGMATICKÝ POLITIK. Bratislava: INFOPRESS. 1994. ISBN 80-85402-10-6
• LALUHA, Ivan. Alexander Dubček: jeho doba a súčasnosť. Bratislava: Ústav politických vied SAV, 2014. Monografie a štúdie. ISBN 978-80-224-1414-2.
• MACHOVEC, Milan. T. G. Masaryk. Praha: Melantrich, 1968. 282s. ISBN 32-015-68. MARTINKOVIČ, Marcel, ed. Idey a vývoj slovenského národotvorného myslenia v 19. storočí. V Trnave: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity, 2011. Studia minora. ISBN 9788374904308.
• MARTINKOVIČ, Marcel. Idea uhorského vlastenectva a občianskej individuálnosti na križovatke politických stratégií. In: Filozofia. roč. 61, č. 10. Filozofický ústav SAV. Bratislava. 2006. s. 804-818
• PEKNÍK, Miroslav. Dr. Ivan Dérer: politik, právnik a publicista. Bratislava: Ústav politických vied SAV, 2010. Monografie a štúdie (Slovenská akadémia vied: Slovenská národná knižnica. ISBN 978-80-224-1168-4.

• PEKNÍK, Miroslav. Dr. Vavro Šrobár - politik, publicista a národnoosvetový pracovník. Bratislava: Veda, 2012. Monografie a štúdie. ISBN 978-80-224-1210-0.
• PEKNÍK, Miroslav. Ferdinand Juriga: ľudový smer slovenskej politiky. Bratislava: Ústav politických vied SAV v spolupráci so Slovenskou národnou knižnicou v Martine vo Vede, 2009. Monografie a štúdie. ISBN 978-80-224-1113-4.
• PEKNÍK, Miroslav. Pohľady na slovenskú politiku po roku 1989. II. časť. Bratislava: Ústav politických vied SAV, 2016. Monografie a štúdie (Slovenská akadémia vied: Veda). ISBN 978-80-224-1513-2.
• PICHLER, Tibor. Slovenské politické myslenie v 19. storočí-kľúčové problémy, 2002. In Filozofia, 2002. Roč. 57, č.1. s. 15-20. ISSN 2585-7061.
• ŠTÚR, Svätopluk, Marxisticko-leninská vôľa k moci. Bratislava: Bradlo, 1991.
• VIRŠINSKÁ, Miriam. Memorandum národa slovenského 150. výročie. Martin: Matica slovenská, 2011. ISBN 9788081280085
Povinná literatúra: konspekty
• ŠTÚR, Ľudovít. Slovanstvo a svet budúcnosti. Bratislava 1993
• HODŽA, Milan. Federácia v strednej Európe. Bratislava 1997

Jazyk, ktorého znalosť je potrebná na absolvovanie predmetu

slovenský